

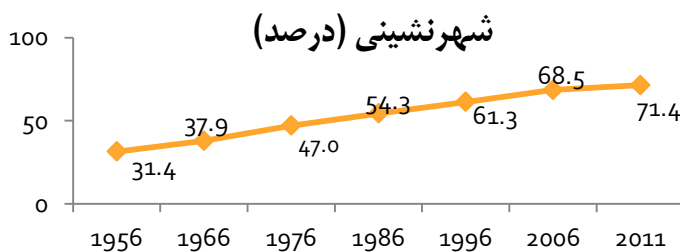
تحلیل وضعیت شهرنشینی و مهاجرت داخلی در جمهوری اسلامی ایران

پیشینه

جمهوری اسلامی ایران هم اکنون گذار اجتماعی - اقتصادی و تغییرات جمعیتی سریعی را تجربه می کند. صندوق جمعیت ملل متحد با همکاری گروه جمعیت شناسی دانشگاه تهران و مرکز آمار ایران/پژوهشکده آمار تحلیل وضعیت جامع ای از شهرنشینی و مهاجرت داخلی در کشور بعنوان یکی از چهار موضوع مهم جمعیتی در حال ظهور به انجام رسانده است. این گزارش میتواند بطور موثری به سیاست گذاران در طراحی و تدوین سیاست ها و برنامه های ملی و در زمینه مقابله با مشکلات در کشور یاری رساند. همچنین این گزارش در مجموعه جلسات سیاست گذاری و ترویجی با ذینفعان ، با هدف تقویت هر چه بیشتر ظرفیت دولت مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

شهرنشینی و مهاجرت داخلی بعنوان یکی از مهمترین عوامل تعیین کننده رشد و پویایی جمعیت در جمهوری اسلامی ایران شناخته شده اند. طی سه دهه اخیر سالانه بطور متوسط یک میلیون نفر در میان مرزهای کشور جابجا شده اند که ۷۱٪ این جمعیت هم اکنون در مناطق شهری زندگی می کنند. انتظار می رود که این رقم تا سال ۲۰۵۰ به ۸۰٪ برسد. کشور ایران در حال حاضر سیاست یکپارچه و هماهنگی در رابطه با شهرنشینی ندارد . شهرداری ها و فرمانداری ها در سطح شهرستان ها ، در دهه های اخیر سیاستها و برنامه های منطقه ای تدوین نموده اند و در این رابطه فقط سیاست های پراکنده ای همچون برنامه توسعه روستایی ، برنامه جابجایی و انتقال پایتخت و برنامه های توسعه کشاورزی هستند که بر موضوعاتی از این دست تاثیر می گذارند.

یافته های کلیدی

وضعیت اقتصادی

- در سال ۲۰۱۲، نرخ تورم در مناطق روستایی (۲۸٫۶ درصد) کمتر از مناطق شهری (۳۳٫۸ درصد) گزارش شده است.
- نرخ بیکاری در مناطق شهری (۱۳٫۸ درصد) بالاتر از مناطق روستایی (۸٫۲ درصد) است. نرخ بیکاری در میان جوانان (۱۵-۲۹ سال) در مناطق شهری نیز بالاتر از مناطق روستایی است.
- متوسط هزینه های خانوار در هر دو مناطق شهری و روستایی در دو سال گذشته تا بیش از ۱۵ درصد افزایش یافته است. متوسط هزینه های سالانه در مناطق شهری ۱۶ میلیون ریال و در مناطق روستایی ۱۰ میلیون ریال است .

وضعیت سلامت

- شیوع بیماری های واگیر و غیر واگیر در شهرهای مختلف متفاوت بوده و به عوامل متعددی چون ساختار جمعیتی و ویژگی های زیست محیطی بستگی دارد.
- اهواز با جمعیتی بالغ بر ۱/۳ میلیون نفر یکی از آلوده ترین شهرهای جهان است.
- وضعیت آلودگی صوتی در تهران و وخیم بوده و پایتخت از نظر آلودگی صوتی، یکی از آلوده ترین شهرهای کشور شناخته شده است.

وضعیت اجتماعی - جمعیت شناختی

- در حالیکه مهاجرت از روستا به شهر در طی چهار دهه گذشته روند رو به کاهشی داشته ، مهاجرت از شهر به شهر رواج بیشتری یافته است. اخیرا جمهوری اسلامی ایران شاهد افزایش روند مهاجرت معکوس میباشد که در آن مهاجرت از شهر به روستا به میزان ۱۵ درصد کل مهاجرت ها ، بیش از میزان مهاجرت از روستا به شهر (۱۳ درصد) افزایش پیدا کرده است .
- دلیل اصلی مهاجرت بخصوص در میان مردان (۸ درصد) اشتغال و فرصتهای اقتصادی است . سایر دلایل اصلی مهاجرت عبارتند از تحصیل ، خدمت سربازی و دسترسی بهتر به مسکن .
- تهران، اصفهان و خراسان رضوی بیشترین بخش مهاجران ایران را در خود جای داده اند. بین سال های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ حدود ۳۸۰۰۰۰ نفر به تهران مهاجرت کردند. خوزستان ، کرمانشاه و آذربایجان غربی بالاترین نرخ مهاجرت منفی را دارند.
- تعداد مردان مهاجر (۶۶٪) بالاتر از تعداد زنان مهاجر (۴۴٪) است.

پیشنهادات

- ✓ تدوین استراتژی و خط مشی ملی در رابطه با شهرنشینی و مهاجرت داخلی در ایران با تاکید بر توجه به مناطق در حال رشد حاشیه شهرها .
- ✓ توجه به کمبود داده های قابل مقایسه در زمینه وضعیت بهداشتی مناطق روستایی و شهری در ایران.
- ✓ مرور و بازنگری برنامه توسعه روستایی ایران به منظور ارتقاء مدیریت مهاجرت های از روستا به شهر.
- ✓ برنامه های مربوط به جابجائی و انتقال پایتخت بحث برانگیز بوده و تحلیل دقیق تجربیات سایر کشورها در این زمینه ضرورت دارد.
- ✓ توجه به کمبود داده و اطلاعات در رابطه با زمینه ها و پیامدهای زیست محیطی و اجتماعی - اقتصادی مهاجرت و شهرنشینی در ایران که تحلیل و مطالعات عمقی آنها بسیار اهمیت دارد.
- ✓ استفاده از تجربیات بین المللی به منظور تقویت پاسخ کشور به مسایل شهرنشینی و مهاجرت داخلی امری ضروری و در اولویت است.

پراکندگی الگوهای مهاجرت داخلی (درصد)

